

Александар Мудри*

Универзитет у Новим Садзе
Филозофски факултет Нови Сад
Одделене за русинистику

UDK 811.161.25(497.113)-13'373

doi: 10.19090/rs.2024.8.88-104

Оригиналан научни рад

примљен 02.12.2024.

прихваћено за штампу 20.12.2024.

МЕТОДОЛОГИЈА ВИРОБКУ АСОЦИЈАТИВНОГО ТЕСТУ У КОГНИТИВНОЛИНГВИСТИЧНИМ ВИГЛЕДОВАЊУ ТЕРМИНОЛОГИЈА У ВЯЗИ ЗОЗ ВИХОВОМ ДОМАШЊИХ ЖИВОТИЊОХ У РУСКИМ ЈАЗИКУ У ВОЈВОДИНИ**

У работи представяме асоцијативни тест хтори хасновани у рамикох вигледованя *Терминология у вязи зоз виховом домашнїх животињох у руским јазику у Войводини*. Тота часц вигледованя дала одвити на место прототипичних членох категорийох домашнїх животињох у сучасней слики швета Руснацох у Войводини. Таки способ вигледованя може буц вецейністо хасновани у наукових вигледованьох прето же окрема информацијох о категорийох, даваю информациј и о велїх других аспектох хаснованя јазика.

КЛЮЧНИ СЛОВА: асоцијативни експеримент, когнитивне вигледоване, јазик Руснацох у Войводини

*mudrisasa@ff.uns.ac.rs

** Тота работа часц наукових проєктох „Синхронїја и дијахронїја у русинистици – језик, књижевност, историја и култура“ и „Мањински језици и књижевности у АП Војводини – семиотички и културни ресурси

у изградњи етничког идентитета”, число 142-451-3125/2022-01 хтори финансовани з боку Покраїнског секретаријату за високе образовање и наукововигледовацку діялносц А.П. Войводини.

1. УВОД¹

Ціль тей роботи представиц асоціативни експеримент хасновани у когнитивнолінгвистичним вигледованнї *Терминология у вязи зоз виховом домашніх животиньох у руским язiku у Войводини*. Понеже вигледоване о категорийох домашніх животиньох подрозумйовало одредзоване прототипских членох категорийох у язичней слики швета Руснацох, асоціативни експеримент² хасновани як помощни инструмент у вигледованнї. Праве хасноване асоціативного експерименту як єдного з резултатох уплїву психологїї на лінгвистику, одредзело когнитивнолінгвистични характер того інтердисциплінарного вигледованя.

1.1. АСОЦІЯТИВНИ ЕКСПЕРИМЕНТ

У спомнутим дисертаційним вигледованнї асоціативни тест помогнул у одредзованнї типичних, прототипских представнікох³ категорийох понеже ше прототипи дефиную и як члени категорії хтори ше бешедніком єдного язика перши зявюю у свідомосци (Taylor, 1995: 52).

Гоч ше теорійни интересованя за асоціатїї зявюю у античним периодзе (Piper, Dragičević, Stefanović, 2005: 8), нешка ше як визначни приклад асоціативного тесту препознава вигледоване психологох Кента и Росанофа (G. H. Kent и A. J. Rosanoff, 1910) з початку двацетого вику „*A Study of association in insanity, I, Association in normal subjects*” хтори познейше послужел як приклад за будучи експерименти⁴. Будоване асоціативного тесту на предходних вигледованьох єдно зоз важних характеристикох тей методологїї⁵. Окрем поровнованя и преверйованя язичних феноменох, таки експерименти оможлївюю же би ше одвитовало на питанє чи мож бешедовац о универзалносци людскей менталней структури або же би ше здобул увид до актуального стану явного думаня або пременкох дружтвеной перцепції дійносци. Тиж так, погришни видзеня дійносци чийо детектоване дава можлївосц же би ше погришни стереотипи о себе або о других виправели⁶. Асоціативни вигледованя широко применлїви у дружтвених и гуманистичних

1 Робота базована на сегментох докторскей дисертації *Терминология у вязи зоз виховом домашніх животиньох у руским язiku у Войводини (когнитивнолінгвистични аспект)* хтору автор роботи одбранел 06.03.2023. на Филозофским факултету у Новим Саду.

2 О розвою асоціативней методи вещей у (Piper, Dragičević, Stefanović, 2005: 7–23).

3 Вещей о протипичних представнікох категорії домашні животинї у (Mudri, 2023: 93–106).

4 У тим тесту було 100 емоційно неутрални слова (меновніки, дієслова, прикметніки) а участвовали 1000 особи.

5 Наш тест винїмок з тей пракси понеже випитує поняца хтори ше звичайно не находза у асоціативних тестох.

6 Асоціативни словнїк и словнїк стереотипох представляю єдно зоз найпоузданих и найобъективнейших инструментох психолінгвистици (Piper, 2005: 18).

дисциплінох⁷.

По нешка, опубликовани вецей асоціативни словніки славянских языкох з хторих перши асоціативни словнік русийского языка з 1977. року (Dragičević, 2005: 114; Piper, 2005: 14)⁸. Гоч стимулуси вигледованя *Хованс домашніх животиньох* у вязи зоз домашніма животиняма, воно представля основу и початок роботи на *Асоціативним словніку Руснацох у Войводини*.

1.2. МЕТОДОЛОГИЯ ВИРОБКУ АСОЦИАТИВНОГО ТЕСТУ

Правене лістини стимулусох⁹, односно словох на хтори випитаніки буду одвитовац зоз реакцію хтору ше ище наволає и асоціация, представля перши крочай у організованно асоціативного тесту. Стимулуси мож пречитац учашиком експерименту або их мож дац у форми лістини¹⁰. Организатор експерименту муши випитаніком усно або у форми обвисценя у тесту потолковац способ на яки можу одвитовац. Учашики експерименту одвитуоу зоз єдним словом або висловом у зависности од факти асоціативного експерименту. Реакції достати од информантох ше класификую по фреквентности (Dragičević, 2010: 113).

Шицки реакції¹¹, односно асоціативні хтори виволани зоз одредзеним стимулусом формую польо вербалних асоціацийох¹². Тоти одвити ше розликую по фреквенції та у єдним асоціативним полю розликуєме центр поля¹³, односно одвит хтори ше найчастейше зявює. Найвисша фреквенция одредзеной реакції указує же то прототипични член категорії. Окрем центра АП, розликуєме ище ядро поля хторе представля одвити чия фреквенция висша як 1, и периферию хтору представля хапакси, односно реакції хтори ше лем раз зявюю¹⁴. Места на хторих випитанік не одвитувал на одредзени стимулус ше волаю омисії¹⁵.

7 Вецей о тим у (Mudri, 2023: 17–30).

8 Окрем того, исную и други виданя асоціативного словніка русийского языка поробени з часову дистанцу од бліско дваец роки (Karaulov et al., 1994, 1996, 1998; Karaulov et al., 2002). Потим обявени *Славянски асоціативни словнік* у хторим заступени русийски, билоруски, болгарски и украински языки (Ufimceva et al. 2004 та асоціативни словніки сербского (Piper, Dragičević, Stefanović, 2005; 2011), украинского языка (Butenko, 1979; Martinek, I 2007; Martinek, II 2007). Вецей о тим у (Dragičević, 2010; Piper, 2003; 2014: 14).

9 Асоціативни тести за русийски и сербски асоціативни словнік мали по 100 стимулуси по угляду на перши значни асоціативни тест Кент и Росаноф зоз 1910. року хтори випитали 1000 особи (Piper, Dragičević, Stefanović, 2005: 95; Paunović Rodić, 2019: 62). Тест зоз 100 стимулусами критиовани прето же випитаніком можу буц преобраз обяжни (Dragičević, 2005: 96). З другого боку, асоціативни тести можу мац и меней стимулуси, напр. 12 (Gligorijević, 2018).

10 Лістини стимулусох може буц дата у паперовой форми або у електронскей, напр. Гугл анкета.

11 Реакция може буц єдно слово або вираз.

12 Або асоціативне польо (АП).

13 Мож розликовац лексични и семантични центр. До лексичного ухodzi найфреквентнейше слово а до семантичного ше рахую асоціати зоз бліzkим значеньом а розличну форму.

14 Вецей о виробку асоціативного тесту у (Mudri, 2023a: 21–23).

15 То можу буц празни места або одвити *не знам, не виволає асоціацию* хтори тиж так розумени як омисії.

Об'єктивносц асоціативного тесту фундаментована на факту же вельке число випитаних¹⁶ дава исту реакцію на одредзени стимулус. Гоч число одвитох доприноси валидносци експерименту, треба вжац до огляду и число ношительох руского языка у Войводини. Асоціативни тест *Хованє домашніх животиньох* мало циль ошвициц видзене єдней тематскей обласци, та и число випитаних особох менше. И у поглядзе старосци випитанікох, тот тест мушел одступац од препорукох по хторих ше випитує будуцих ношительох культурного и дружтвеного живота нації¹⁷, односно особи помедзи 18 и 25 роки (Dragičević, 2005: 96).

2. АСОЦІЯТИВНИ ТЕСТ ХОВАНЄ ДОМАШНІХ ЖИВОТИНЬОХ

2.1. СТРУКТУРА ТЕСТУ

Асоціативни експеримент *Хованє домашніх животиньох* бул поробени у периодзе од фебруара по април 2021. року. Менша часц, звичайно старши випитаніки одвितовали пополнююци паперову верзию. Друга часц мала можлівосц одвितовац преїг анкети на интернету. Виполньованє анкети було ограничене на єдну особу.

Тест мал 43 стимулуси, односно 48 питаня. Перши пейц питаня у вязи зоз информантами и не представяю стимулуси (место биваня, пол, роки, мацерински язык, кельо маце роки). Стимулуси з оглядом на форму можеме подзеліц на штири групи:

1. Меновнїк (16) (*статок, живина, дробизг, крава, конь, швиня, матарец, коза, овца, кура, качка, гуска, пес, заяц, мачка, пулька*).

2. Меновнїчка синтагма (14) (*Домашня животиня, Полне одношене домашніх животиньох, Народзене младаго домашней животині, Самец домашней животині, Самица домашней животині, Младе домашней животині, Продукт з домашней животині, Особа хтора хова одредзени домашні животині, Функція домашней животині, Пожива домашней животині, Часц цела домашней животині, Власне мено домашней животині, Раса одредзеной файти домашней животині, Назва домашней животині спрам фарби*).

3. Недокончени гипотетични условни виреченя (10) (*То би бул добри конь кед би мал, То би була добра крава кед би мала, То би бул добри матарец кед би мал, То би була добра коза кед би мала, То би була добра овца кед би*

16 Авторе *Сербского асоціативного словнїка* позбєрали 800 одвити (АРС). Драгичевич наводзи же резултати асоціативного тесту валидни кед позбєране 500 одвити (Dragičević, 2005: 96).

17 Прето же їх реакції одвитууюци за предвидзоване будуцого культурного, язичного, психологійного и социологійного портрету нації.

*мала, То би була добра швиня кед би мала, То би була добра кура кед би мала, То би була добра качка кед би мала, То би була добра гуска кед би мала, То би була добра пультка кед би мала*¹⁸.

4. Прости незакончени виреченя хтори гледаю реакційне дополнене (3) (*Домашня животиня ше оглашує, Домашней животині ше розказує, Домашні животині ше хова у*).

2.2. ЗАПИСОВАНЕ ОДВИТОХ

Одвити з тестох хтори поробени преїг интернету мож превжац у ексел таблічки цо олегчує роботу. Друга часц тестох, робених на паперох, переписована до тих превжатих ексел таблічкох. Можлівосц одвитовац на кирилки и латинки допринесла зложеносци роботи.

Шлїдуюца фаза роботи була почитац кельо хторе слово ма зявйованя. Тоту роботу тиж так мож автоматизовац зоз нумерованьом. Медзитим, вшелїяк и так почитани идентични реакції потребне превериц прето же дзепоедни слова можу буц погришно написани або преруцени до кирилки. То наприклад писане гласох ж, з, г, г, дь, ть итд. зоз такволану лису латинку z, s, h итд¹⁹.

Реакції при хторих написани применовник хтори уж стої у стимулусу, читани як идентични з реакцію без применовніка. Розлични форми припадкох, числа, понеже не маю розличне значене, раховани як идентични одвит (хлїв/у хлїве, хлївох кармик/у кармику). Розлични законченя припадкох зме тиж так третирали як идентични одвити (обисцу/обисце). Гришки у писаню, кед можливе без сумніву, були реконструовани, наприклад, *велє* у одвиту на стимулус *Младе* може значиц лем *целє*. Погришно написани або правописно некоректни форми тиж так чишлени ведно зоз коректно написанима одвитами, напр. викричник *гога* дахто пише *вога*, *ога*. Предпоставяме же тоти форми резултат нїзкеї фреквенції слова, односно же випитани по паметаню записали тоти форми.

2.3. ПРЕДСТАВЯНЕ ОДВИТОХ У РАМИКОХ АСОЦІЯТИВНОГО ПОЛЯ

Одвити на стимулуси представени шором по числу зявйованьох. Кед

¹⁸ Оградзєня (hedges) то слова и вирази з хторима мож виразиц ступєнь припадносци категорії. У своєї роботи *Hedges: A Study In Meaning Criteria And The Logic Of Fuzzy Concepts* (1973), Лейкоф наведол вещей як 60 оградзєня хтори можеме розумиц як категоріялни конкретизатори модальной природи хтори доприноша яснейшей слики о припадносци члена одредзєней категорії (Porović, 2008: 35). Окром того, оградзєня служа и же би ше препознало нечлєни категорії (Taylor, 1995: 78).

¹⁹ Маюци у оглядзе же велї людзе пишу праве зоз латинку, зоз даваньом можлівосци писац зоз кирилку або латинку ше цело розтерховац випитаних же би шлєбодно, без прициску одвитовали на питаня. Медзитим, окрем преруцованя достатих одвитох до кирилки, зявел ше проблем у декодованю написаного, напр. кед особа зоз латинку напише *hej* (*зей*) як одвит на стимулус *Домашня животиня ше оглашує* чи ше думало на потвердзуюцє словко чи на викричник. Таки приклади єст вещей.

вещей реакції ма исту фреквенцию, вец ше шорую по азбучним шоре. За каждую реакцію шлїдзи число ей зявйованя, односно кельо випитаних дало исти одвит на одредзени стимулус. Числа хтори виписани под єдним польом остатні элемент словніковой статї єдного асоціативного поля, напр. 100 (36) + 47 + 0 + 31. Перше число (100), означує число випитанїкох, друге, хторе у заградзеню (36)²⁰ число випитанїкох хлопского роду, треце (47) кельо єст розлични реакції, штварте (0) кельо випитаних не мало одвит на стимулус, пияте число (31) кельо одвити хтори ше лем раз зявюю. Подобни способ означованя податкох запровадзени у *Сербским асоціативним словніку* и *Русийским асоціативним словніку*.

По наводзеню асоціативного поля шлїдзи ей опис хтори подзелени до трох часцох. У першей часци описана структура, односно центр, ядро и периферия асоціативного поля. Тематски групи и лексични одношеня стимулусох и реакційох представяни у другей часци. На концу, у трецей часци представена анализа з угла асоціативней граматики у хторей указани форми реакційох и можлівосци їх злучованя зоз стимулусом.

3. АНАЛИЗА АСОЦІЯТИВНОГО ТЕСТУ

1. Место биваня

Податки о месту биваня нам були помоц у унапрямованю, односно гледаню нових випитаних. Недостаток тей інформації може буц факт же особи хтори ше вияшнели же жию у Новим Садзе, могли свою младосц препровадзиц у Руским Керестуре, Коцуре, Дюрдьове, а потим ше населїц до Нового Саду. У анкетованю участвовали особи зоз 10 местох у хторих жию Руснаци. Зоз вкупно 100 випитаних, найвекша часц зоз Руского Керестура (46%). Потим шлїдза места Нови Сад 17%, Коцур 16%, Дюрдьов 7%, Кула 3%, Вербас 3%. По єдна особа зоз Беркасова, Футогу, Шайкашу и Кичинеру²¹ (Канада). Дзепоедни особи анонимизовали место биваня зоз одвитами Марс 1%; хижа 1%; або не одвितовали 2%).

2. Пол

На питанє о полу одвितовали 99 особи. 63% з учашнікох женского полу, а 36% хлопского. Тота информация може буц значна за розумене евентуално гендерно унапрямених одвитох. Назви домашніх животиньох часто жридливи

20 Авгоре *Сербского асоціативного словніка*, як иновацию гу звичайному способу зазначованя, попри того числа, наводза и число випитаних (студентох) з дружтвених напрамох, и число випитаних зоз природних напрамох. У тим вигледованню, з оглядом на вибор випитаних, така пракса не запровадзена, односно наведzene лем число випитанїкох хлопского роду хторе дава информацию и о числу випитанїкох женского роду.

21 Одвити тей єдней особи вжати до огляду прето же то лем єден одвит та пре можлівосц же особа цекшу часц swojego живота препровадзела у Руским Керестуре.

домен рижних метафоричних реалізаційох у хторих тота інформація може буц значна. Тиж так, подзелене роботох у вязи зоз домашніма животиняма дава інформації о положеню, месту жени и хлопа у фамелиї и у дружтве.

3. Мацерински язык

За представяне язичней слики одредзеного народу важне знац и хтори то мацерински язык випитаних. При тим, видзело нам ше же не релевантне чи ше особа вияшнює як припаднік рускей националносци. Важнейши факт чи особа одросла у руским стредку, односно чи є ношитель языка односно язичней слики Руснацох.

На тото питанє одвитовали 98 особи. Найвекша часц випитанікох ношители руского языка. Обачліва рижнородносц назви языка (руски/руски язык, русински, руски (русински)). Тиж так, дзепоедни випитаніки наводза же им мацерински язики руски и сербски, руски/сербски и сербски. Єдна особа як мацерински язык наведла словацки. Предпоставяме же то случай особи зоз мишаного малженства хторей єден з родичох Руснак/Руския, та же руски язык заш лем хаснує єднак добре як словацки.

4. Роки

На тото питанє одвитовали 99 особи. У гледаню випитанікох ше мерковало же би єднак були заступени особи рижних генераційох.

Асоціятивни тести за русийски и сербски асоціятивни словніки випитовали особи помедзи 18 и 25 роки бо по Караулови то будуци ношители культурного и дружтвеного живота нації прецо їх реакції одвитууюци за предвидзованє будуцого культурного, язичного, психологийного и социологийного портрету нації (Dragičević, 2005: 96).

Випитаніком дата можлівосц же би вибрали означиц одвит хтори ше одноши на период од 10 рокох (15–25, 26–35, 36–45, 46–55, 56–65, вецей як 65). Таки способ одвитованя избрани прето же би випитаніком було лагодно одвитовац и же би не скривали роки. Найвецей випитаніки (26%) маю помедзи 36–45 роки. Потим шлідза тоти хтори стари помедзи 26–35 (22%), 56–65 (18%), вецей як 65 роки (15%), 46–55 (13%), а найменей випитаніки хтори маю помедзи 15–25 роки (5%).

У тей роботі пре обсяжносц резултатох запровадзеного тесту будзе представене лем єдно асоціятивне польо як илюстрация асоціятивного експеримента *Хованє домашніх животиньох*. Асоціятивне польо *Домашня животиня* нам ше видзи як добри приклад прето же структура того поля ясно указує на прототипичного члена категорії и други, меней визначни члени категорії домашня животиня. Попри того, то суперординована категория

подредзеним категорійом СТАТОК, ЖИВИНА И ЛЮБИМЦИ цо значи же ше состої зоз членох подредзених категорійох.

5. Домашня животиня²²

пес (²³, конь / , мачка) 38; мачка (, крава / , пес) 14; крава (, швиня, кура) 10; швиня (, пес) 10; конь (, крава) 9; кура 5; валал 2; ганзлик 1; заяц 1; животиня о хторей ше стара человек у власним обисцу 1; животиня хтора ше хова у обисцу а ей месо, млеко, вайцо ше хасную за костиране 1; качка 1; когут 1; коза 1; матарец 1; папагай 1; питома животиня 1; праще 1; сваха 1.

$$100 (36) + 19 + 0 + 12$$

Лексемни (и семантични²⁴) центр поля вербалних асоціаційох на стимулус *домашня животиня* асоціят *пес* 38. Ядро того поля ше состої зоз 7 асоціят (*пес, мачка, крава, швиня, конь, кура, валал*). Периферию поля твора асоціяти (12) хтори ше зяваю лем раз (*ганзлик, заяц, животиня о хторей ше стара человек у власним обисцу, животиня хтора ше хова у обисцу а ей месо, млеко, вайцо ше хасную за костиране, качка, когут, коза, матарец, папагай, питома животиня, праще, сваха*). На тот стимулус одвитовали шицки учашніки анкети.

У полю найзаступенши вербални асоціації зоз животинями. Найфреквентнейши асоціації на любимцох (*пес, мачка*; потим шлїдзи статок (*крава, швиня, конь*; живина (*кура*) и место дзе ше найчастейше окончуе ховане домашніх животиньох (*валал*). Заступени и два идиосинкратични одвити хтори описую цо то домашня животиня (*животиня о хторей ше стара человек у власним обисцу 1, животиня хтора ше хова у обисцу а ей месо, млеко, вайцо ше хасную за костиране 1*). Єдна асоціація ма негативне вредносне значене *сваха* бо ше на фігуративни способ *сваха* означуе як домашня животиня. Тиж так лем раз заступена синонимска лексема *питома животиня*. Кед асоціації спатраме у рамикох категорійох подредзеной категорії домашня животиня як цо СТАТОК, ЖИВИНА, ЛЮБИМЦИ вец знова найзаступенши одвити хтори наводза назву єдней з животиньох хтору чишліме до любимцох (*пес, мачка, папагай*; потим шлїдзи статок (*крава, швиня, конь, коза, матарец, праще*; а найменей ше зяваю назви живини (*кура, качка, когут*).

22 Асоціації представени по опадающей фреквенції. Кед асоціація ма исту фреквенцію вецей ше асоціації шоруо по азбучним рядошлїду.

23 Понеже випитанїки часто писали вецей одвити за релевантни зме брали перши слова кед ше робело о начишльованю, односно єднородних елементох. Прето у заградзеньох после реакційох дати тоти реакції хтори розумиме як другорядово асоціації, напр. *пес (, конь / , мачка)* значи же перше слово реакція хтору тримає за релевантну, знак запята (,) же слова у заградзено часц одвиту а зукоса смужка (/) указує же ше роби о розличних випитанїкох.

24 Авторе *Сербского асоціативного словніка* сутерує же за розумене структури прототипу важне брац до огляду не лем опадаючу частосц зявийовных асоціятох але и їх припадносци истому гнїзду твореня або синонимскому шору прето же ше асоціяти зоз блїзким значеньом записую окреме та ше траци ширша слика о припадносци гу истому функциональному блоку (Piper, 2005: 14).

Таки резултати гуторя же найлепши представнік категорії домашні животині то *пес*, що ше може випатрац незвичайне з оглядом на то же вельке число Руснацох жиє на валале або же вецей як половка випитаних тиж так жиє на валале. Заш лем, то може буц пременка слики о домашніх животиньох бо нам ше видзело же оправдане думац же би у прешлосци одвити були иншаки та же би як асоцияция на типичну домашню животиню була даєдна зоз категорії статку або живини. Причину такого типичного представніка теї категорії можебуц мож найсц и у тим же стимулус домашня животиня подроумюе шицки питоми животині. Як увидизме у шлїдуючих асоциятивних польох, типични представніки буду указовац традиционалнейши попатрунок.

На стимулус *домашня животиня*, односно модел двох словох, найвецей реакції меновніки у истей морфологийней форми як стимулус, односно у номинативе єднини (*пес, мачка, крава, швиня, конь, кура, валал, ганзлик, заяц, качка, когут, коза, матарец, папатай, праше, сваха*). Вони представляю 97% реакційох. Меновніки як реакції маю форму идентичну стимулусу, односно номинатив єднини. Таки форми воламе лематизовани. У пари зоз стимулусом таки форми не формую модел двох словох або синтаксему. Зоз трансформацію, односно додаваньом синтактичного примитива у форми то / або копули, помощного дієслова пару мож розумиц як просте висловне виречене зоз висловеним субєктом дзе помощне дієслово вихабене. Реакция у таких виреченьох муши буц на першим месце у виреченю и ма функцию субєкту, напр. *Пес (то) домашня животиня*.

У вельо меншим числу реакция виречене хторе як кед би було одвит на поставене питанє або толкованє стимулусу *домашня животиня - Животиня о хторей ше стара человек у власним обисцу, Животиня хтора ше хова у обисцу а ей месо, млеко, вайцо ше хасную за костиранє*).

Лем єден случай кед реакция представя меновніцку синтагму у форми прикметнік + меновнік (*питома животиня*). Тоту реакцию можеме розумиц як часточни синоним стимулуса.

4. РЕЗУЛТАТИ ТЕСТУ

4.1. ОМИСИЇ

Омисії було при шлїдуючих стимулусох: *Дробизг (24), Полне одношене домашніх животиньох (21), То би була добра пультка кед би мала (16), То би була добра гуска кед би мала (15), То би бул добри матарец кед би мал (13), То би була добра качка кед би мала (13), Самица домашней животині (10), Особа хтора хова одредзени домашні животині (8), То би бул добри конь кед би мал (7), То би була добра коза кед би мала (7), Самец домашней животині (7),*

Функція домашньої животині (7), Назва домашньої животині справ фарби (7), Раса одредженої файти домашньої животині (7), Пулька (6), То би була добра кура кед би мала (6), То би була добра крава кед би мала (5), То би була добра овца кед би мала (5), То би була добра швиня кед би мала (5), Власне мено домашньої животині (5), Домашньої животині ше розказує (4), Коза (2), Домашня животиня ше оглашує (2), Пожива домашньої животині (2), Часц цела домашньої животині (2), Конь (1), Матарец (1), Овца (1), Народжене молодого домашньої животині (1), Младе домашньої животині (1), Продукт з домашньої животині (1).

Найвещей омисії було при стимулусу *Дробизг* цо и очековане з оглядом на малу фреквентносц слова у сучасним руским языку. Можебуц и предходни стимулус, *Живина*, виволал таке число омисийох прето же за випитаних хтори знали або нагадовали значене того слова було збунуюце прецо ше наводза два слова истого значеня.

Не було омисії при шлідующих стимулусох: *Домашня животиня, Статок, Живина, Крава, Швиня, Кура, Пес, Гуска, Заяц, Мачка, Домашні животині ше хова у, Качка.*

4.2. НАЙВЕЩЕЙ РОЗЛИЧНИ ОДВИТИ

Вещей як 50 розлични одвити маю шлідуючи стимулуси: *То би бул добри матарец кед би мал (62), Функція домашньої животині (61), Власне мено домашньої животині (60), То би була добра швиня кед би мала (55), Мачка (54), Раса одредженої файти домашньої животині (52), То би бул добри конь кед би мал (52), Заяц (50).*

Меней як 50 розлични одвити маю шлідуючи одвити: *То би була добра качка кед би мала (49), Пулька (48), Пес (47), Матарец (47), То би була добра кура кед би мала (46), То би була добра гуска кед би мала (46), Домашньої животині ше розказує (46), Полне одношене домашніх животиньох (45), Народжене молодого домашньої животині (45), Качка (45), Гуска (45), Конь (45), То би була добра овца кед би мала (44), То би була добра пулька кед би мала (43), Назва домашньої животині справ фарби (43), Швиня (43), Коза (40), То би була добра коза кед би мала (39), Домашня животиня ше оглашує (39), Дробизг (38), Часц цела домашньої животині (35), Самица домашньої животині (33), Младе домашньої животині (32), Самец домашньої животині (31), Особа хтора хова одредзени домашні животині (30), То би була добра крава кед би мала (29), Пожива домашньої животині (28), Кура (26), Овца (25), Крава (25), Домашні животині ше хова у (24), Статок (24), Продукт з домашньої животині (23), Домашня животиня (19), Живина (18).*

Найвисшу фреквенцію ма центр асоціативного поля *Овца*. То асоціят *волна* 60. Високу фреквенцію маю и шлїдуюци центри асоціативних польох: *Крава - млеко* 54; *Кура - вайцо* 49; *Живина - кура* 47; *Статок - крава* 45; *Домашня животи́ня - пес* 38; *Домашні животи́ні ше хова у - хліве* 35; *Самец домашней животи́ні - заяц* 32; *Самица домашней животи́ні - заячица* 31.

Найнїзшу фреквенцію ма центр асоціативного поля *Раса одредзеной файти домашней животи́ні - липицанер* 5 / *язавичар* 5. Попри того асоціативного поля нїзку фреквенцію маю и шлїдуюци поля: *Власне мено домашней животи́ні - Боби* 9; *То би бул добри магарец кед би мал - моци* 6.

4.3. ЯДРО

Фреквенция одвитох з фреквенцію 1 шлїдуюца: *То би бул добри магарец кед би мал* (53), *Функция домашней животи́ні* (48), *Власне мено домашней животи́ні* (45), *То би була добра швиня кед би мала* (40), *Пулька* (38), *То би була добра гуска кед би мала* (38), *Мачка* (37), *То би була добра качка кед би мала* (37), *Полне одношене домашніх животи́нох* (37), *То би була добра кура кед би мала* (36), *Народжене младого домашней животи́ні* (33), *Раса одредзеной файти домашней животи́ні* (33), *Домашней животи́ні ше розказуе* (32), *То би бул добри конь кед би мал* (32), *То би була добра овца кед би мала* (32), *Швиня* (32), *Магарец* (31), *То би була добра пулька кед би мала* (31), *Коза* (31), *Заяц* (30), *Качка* (29), *Назва домашней животи́ні спрам фарби* (28), *Гуска* (28), *Пес* (27), *Конь* (27), *Дробизг* (26), *То би була добра коза кед би мала* (26), *То би була добра крава кед би мала* (22), *Часц цела домашней животи́ні* (22), *Самица домашней животи́ні* (22), *Домашня животи́ня ше оглашуе* (21), *Младе домашней животи́ні* (20), *Самец домашней животи́ні* (19), *Овца* (18), *Пожива домашней животи́ні* (18), *Кура* (16), *Крава* (16), *Статок* (15), *Продукт з домашней животи́ні* (15), *Домашні животи́ні ше хова у* (15), *Особа хтора хова одредзени домашні животи́ні* (14), *Домашня животи́ня* (12), *Живина* (7).

4.4. ОГРАДЗЕНЯ

Асоціативни тест указуе же випитанїки шицки стимулуси зоз оградзєнями найчастейше одвитовали зоз реакцію хтора указуе же продукт, односно функция домашней животи́ні визначна функция хтора их одредзуе. Наводза ше типични продукти домашней животи́ні, напр. *То би була добра крава кед би мала - млека* 29; *То би була добра коза кед би мала - млека* 18; *То би була добра овца кед би мала - вельо волни* 10 / *волну* 10; *То би була добра швиня кед би мала - вельо прашата* 11; *То би була добра кура кед би мала - вайца* 21; *То би була добра качка кед би мала - качата* 17; *То би була добра гуска кед би мала - гушата* 15; *То би була добра пулька кед би мала - пульчата* 17; *То би бул добри магарец кед би мал - моци* 6.

а. ТИП ВЯЗИ СТИМУЛУС – РЕАКЦІЯ

У аналізованих асоціативних польох присутни шлїдуюци вязи²⁵ медзи стимулусом и реакцію:

Колокаційни вязи: *качка – ше мачка*;

Гипонимийни вязи: *статок – крава*;

Когипонимийни: *конь – кобула*;

Гиперонимийни вязи: *кура – живина*;

Меронимийни вязи: *крава – рог*;

Синонимски вязи: *живина – дробизг*;

Причиново-пошлїдкови вязи: *конь – моц / робота*;

Не присутни координаційни, антонимски и ситуаційни вязи.

4.6. ПРОТОТИПИЧНИ ЧЛЕНИ КАТЕГОРІЇ

На основи резултатох асоціативного тесту можеме заключиц хтори то прототипични члени категорійох домашні животинї, СТАТОК, ЖИВИНА/ДРОБИЗГ и домашні любимци зоз чим видзимо сучасну язичну слику швета Руснацох у Войводини.

категория	прототипични член	периферия категорії
домашня животиня	ПЕС	КРАВА, ШВИНЯ, КОНЬ, КУРА, МАЧКА
СТАТОК	КРАВА	КОЗА, ОВЦА, КОНЬ, МАГАРЕЦ, ШВИНЯ
живина/дробизг	КУРА	ГУСКА, ПУЛЬКА, КАЧКА, КОГУТ, ЗАЯЦ
домашні любимци	ПЕС	МАЧКА

Тоти податки ше комбиную зоз резултатами анализи концептуалней метафори на уровню номінаційох у фразеологізмах зоз чим ше достава подполнейша слика о членох категорійох, прототипичних членох и членох хтори евентуално страцели або достали место у категорії.

Шлїдуюца таблічка указує поровнуюци препатрунок фреквенції членох категорії домашня животиня (СТАТОК, ЖИВИНА/ДРОБИЗГ, ЛЮБИМЕЦ).

²⁵ О типох рекаційох вещей у (Mudri, 2023b: 23–25).

Уровні анализи	номинації	фразеологизми	асоціації
	КРАВА (25)	КРАВА (14)	КРАВА (10 ²⁶), КРАВА (45 ²⁷)
	КОНЬ (39)	КОНЬ (13)	КОНЬ 9, КОНЬ 7
	ШВИНЯ (13)	ШВИНЯ (14)	ШВИНЯ 10, ШВИНЯ 9
	ОВЦА (10)	ОВЦА (7)	ОВЦА 4, ОВЦИ 1
	КОЗА (10)	КОЗА (7)	КОЗА 0, КОЗА (1)
	МАГАРЕЦ (7)	МАГАРЕЦ (7)	МАГАРЕЦ (1)
	КУРА (20)	КУРА (14)	КУРА (5), КУРА (47)
	ГУСКА (8)	ГУСКА (3)	ГУСКА (5)
	ЗАЯЦ (4)	ЗАЯЦ (6)	ЗАЯЦ (1/0/3 ²⁸)
	ПУЛЬКА (2)	ПУЛЬКА (2)	ПУЛЬКА (7)
	КАЧКА (2)	КАЧКА (4)	КАЧКА (6)
			МОРКА (2)
	ПЕС (12)	ПЕС (28)	ПЕС (38)
	МАЧКА (5)	МАЧКА (13)	МАЧКА (14)

5. ЗАКЛЮЧЕНЕ

Когнитивнолінгвистичне вигледоване *Терминология у вязи зоз виховом домашніх животиньох у руским язyku у Войводини* як едно зоз задаткох мало вгледац место членох категорії домашні животині и ей подредзених категорійох. Вигледоване категорійох домашніх животиньох базоване на лінгвистичних и психологічних теорійох и методологіях. Понеже хаснована анализа поняцовой метафори, контрастивна метода и метода асоціативного тесту, воно представя интердисциплінарне вигледоване не характеристичне за руску лінгвістику.

Асоціативни тест бул помоцне средство з хторим ше допринесло обективносци и валидносци вигледованя понеже є емпірично засноване. Зоз нім верифіковани резултати концептуалней анализи номінаційох и фразеологизмох.

Окрем резултатох хтори допомогли же би ше яснейше представели категорії домашніх животиньох, тот експеримент допринесол же би руска лінгвістика влапела крочай зоз сучасними методологіями вигледованя.

Словнік формовани на основи того асоціативного експеримента представя перши тематски асоціативни словнік руского язyku у Войводини, хтори може буц жридли информацийох о рижнородних становискох Руснацох у подобних преучованьох їх язичней слики швета. Вон представя основу и початок роботи на *Асоціативним словніку Руснацох у Войводини*.

26 Число реакційох на стимулус *домашня животиня*.

27 Число реакційох на стимулуси *статок, живина, дробизг*.

28 На стимулус домашня животиня 1 реакція *заяц*. На стимулус живина реакція *заяц* ше не зявює. 3 реакції з назву той домашней животині ше зявюю на стимулус *дробизг*.

Aleksandar Mudri

METHODOLOGY OF MAKING ASSOCIATIVE TEST IN COGNITIVE LINGUISTIC RESEARCH *TERMINOLOGY* RELATED TO RAISING OF DOMESTIC ANIMALS IN THE RUTHENIAN LANGUAGE IN VOJVODINA

SUMMARY

In this work we present associative test that was used in cognitive linguistic research *Terminology related to the raising of domestic animals in the Ruthenian language of Vojvodina*. Participants were taking the tests during the period between February and April 2021. The test contained 48 questions, 43 of which were stimuli. This part of research gave answers about prototypical members of category of domestic animals in contemporary image of the world of the Ruthenians in Vojvodina. This kind of research can have wide range of application because besides information about categories, associative test provides informations about many other aspects of language.

KEYWORDS: associative experiment, cognitive linguistic research, language of Ruthenians in Vojvodina.

ЛИТЕРАТУРА

- Butenko, N. P. (1979). *Slovník asociativnyx norm ukrajins'koji movy*. Vyšča škola: L'viv. (Cyrilic)
- Dragičević, R. (2010). *Verbalne asocijacije kroz srpski jezik i kulturu*. Društvo za srpski jezik i književnost: Beograd. (Cyrilic)
- Gligorijević, I. (2018). Arapske zemlje, Iran i Turska kao stimulusi u asocijativnom testu. *Anali Filološkog fakulteta*, 30 (2), 185–201.
- Karaulov, Ju. N. (1993). *Asociativnaja grammatika russkogo jazyka*. Moskva: Russkij jazyk. (Cyrilic)
- Karaulov, Ju. N.–Sorokin, Ju.A.–Tarasov, E.F.–Ufimceva, N.V.–Čerkasova G.A. (1994, 1996, 1998). *Russkij asociativnyj slovar'. Asociativnyj tezaurus sovremennogo russkogo jazyka. V 3-h častjah, 6-ti knjigah / Kn. 1, 3, 5. Prjamoj slovar': ot stimula k reakcii. Kniga 2, 4, 6. Obratnyj slovar': ot reakcii k stimulu*. Moskva: Rossijskaja akademija nauk, Institut russkogo jazyka. (Cyrilic)
- Kent, G.H.–Rosanoff, A.J. (1910). A Study of association in insanity, I, Association in normal subjects. *American Journal of Insanity*.
<https://archive.org/details/studyofassociati00kentuoft/page/320/mode/2up>
- Martinek, S. (2007). *Ukrajins'kyj asociativnyj slovník I, II*. Vydavnyčyj centr LNU imeni Ivana Franka, L'viv. (Cyrilic)
- Mudri, A. (2023a). Metoda asocijativnoho testu u kognitivnolingvističnih vihljedovanjox. *Švetlosc*, 4, 17–30. (Cyrilic)
- Mudri, A. (2023b). *Terminologija u vjazi zoz vixovom domašnjix životinjax u ruskim jaziku u Vojvodini*. Doktorska disertacija. Novi Sad: Filozofski fakultet. (Cyrilic)
- Paunović Rodić, S. (2019). *Stereotip žene u jezičkoj slici sveta Slovaka i Srba*. Doktorska disertacija. Beograd: Filološki fakultet. (Cyrilic)
- Piper, P. (2003). Asocijativni rečnici slovenskih jezika i etnokulturni stereotipi. *Slavistika*, VII, 22–32. (Cyrilic)
- Piper, P.–Dragičević, R.–Stefanović, M. (2005). *Asocijativni rečnik srpskoga jezika, Deo 1, Od stimulusa ka reakciji*. Beograd: Beogradska knjiga - Službeni list SCG - Filološki fakultet. (Cyrilic)
- Popović, Lj. (2008). *Jezička slika stvarnosti, kognitivni aspekt kontrastivne analize*. Beograd: Filološki fakultet.
- Taylor, J. R. (1995). *Linguistic Categorization. Prototypes in Linguistic Theory*. New York: Oxford University Press.
- Ufimceva, N.V.–Čerkasova, G.A.–Karaulov, Ju.N.–Tarasov, E.F. (2004). Slavjanskij asociativnyj slovar': russkij, belorusskij, bolgarskij, ukrajinskij. Moskva: Institut jazykoznanija. http://it-claim.ru/Projects/ASIS/SAS/SAS_pdf/SAS.pdf (Cyrilic)

ПРИЛОГ 1

АСОЦІЯТИВНА АНКЕТА

Анкета хтора пред Вами анонимна а послужи за виробок докторскей дисертациї. Ваш задаток же бисце на празни места попри датих словох або висловох записали перше слово (або два слова) хторого ше здогаднеце. Модліме Вас же бисце тест робели самостойно и у цихосци.

Анкета не представя тест знаня та шицки одвити точни а можеце ю пополніц зоз писмом хторе вам одвитуе (латинка, кирилка).

1. Место биваня
2. Пол
3. Мацерински язык
4. Кельо маце роки
5. Датум виробку тексту
6. Домашня животиня
7. Статок
8. Живина
9. Дробизг
10. Крава
11. Конь
12. Швиня
13. Магарец
14. Коза
15. Овца
16. Кура
17. Качка
18. Гуска
19. Пулька
20. Заяц
21. Мачка
22. Пес

23. Полне одношене домашніх животиных
24. Народзене младога домашней животині
25. То би бул добри конь кед би мал
26. То би була добра крава кед би мала
27. То би бул добри магарец кед би мал
28. То би була добра коза кед би мала
29. То би була добра овца кед би мала
30. То би була добра швиня кед би мала
31. То би була добра кура кед би мала
32. То би була добра качка кед би мала
33. То би була добра гуска кед би мала
34. То би була добра пулька кед би мала
35. Домашня животиня ше оглашуе
36. Домашней животині ше розказуе
37. Самец домашней животині
38. Самица домашней животині
39. Младе домашней животині
40. Продукт з домашней животині
41. Домашні животині ше хова у
42. Особа хтора хова одредзени домашні животині
43. Функция домашней животині
44. Пожива домашней животині
45. Часц цела домашней животині
46. Власне мено домашней животині
47. Назва домашней животині спрам фарби
48. Раса одредзеной файти домашней животині

Дзекуеме же сце участвовали у пополньованю анкети

